

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2024. № 7.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.7.51>

УДК 658.14:330.322:334.7(477)

О. В. Малярчук,

к. е. н., старший викладач кафедри фінансів обліку і оподаткування,

Чернівецький торговельно-економічний інститут ДТЕУ,

м. Чернівці, Україна

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0004-6947-2820>

АНАЛІЗ ДИНАМІКИ БЮДЖЕТУВАННЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ІНВЕСТИЦІЙНУ АКТИВНІСТЬ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

O. Maliarchuk,

PhD in Economics, Senior Lecturer of the Department of Finance, Accounting and Taxation, Chernivtsi Institute of Trade and Economics of State University of Trade and Economics, Chernivtsi, Ukraine

ANALYSIS OF BUDGETING DYNAMICS AND ITS IMPACT ON THE INVESTMENT ACTIVITY OF INNOVATIVE ENTERPRISES IN UKRAINE

У статті досліджено сучасний стан бюджетування інноваційних підприємств в Україні, визначено основні тенденції та проблеми. Проаналізовано вплив динаміки бюджетування на інвестиційну активність інноваційних підприємств, зокрема визначено взаємозв'язок між змінами в

бюджетуванні й обсягом залучених інвестицій. Виявлено ключові фактори, що впливають на ефективність бюджетування й інвестиційну активність інноваційних підприємств, а також визначено бар'єри, які перешкоджають ефективному фінансовому плануванню.

За результатами проведеного дослідження розроблено рекомендації щодо вдосконалення процесу бюджетування на інноваційних підприємствах для підвищення їх інвестиційної привабливості й стимулювання зростання інвестиційної активності.

Отримані результати можуть бути корисними для державних органів, що займаються розробкою політик у сфері підтримки інновацій, а також для керівників і фінансових менеджерів інноваційних підприємств, які прагнуть підвищити ефективність бюджетування та залучити додаткові інвестиції.

Analysis of the dynamics of budgeting and its influence on the investment activity of innovative enterprises in Ukraine is an extremely relevant issue in the modern conditions of economic development. Innovative enterprises play a key role in stimulating economic growth and increasing the country's competitiveness on the international market. Attracting investments is one of the main factors affecting the development of these enterprises, and the budgeting process determines the efficiency of resource use and strategic decision-making. In the conditions of globalization and the instability of economic markets, the study of this issue acquires special importance for ensuring the sustainable development of the innovative sector in Ukraine.

The purpose of this study is to analyze the dynamics of budgeting and its impact on the investment activity of innovative enterprises in Ukraine, with the aim of developing recommendations for improving financial planning and stimulating investment in innovative projects.

The work examines the current state of budgeting of innovative enterprises in Ukraine, identifies the main trends and problems. The influence of budgeting

dynamics on the investment activity of innovative enterprises is analyzed, in particular, the relationship between changes in budgeting and the volume of involved investments is determined. The key factors influencing the efficiency of budgeting and investment activity of innovative enterprises have been identified, as well as barriers that prevent effective financial planning have been identified.

The work uses modern methods of analysis to assess the impact of various factors on budgeting processes and investment activity. In particular, such indicators as the volume of state financing of innovative projects, the availability of credit resources, as well as institutional and regulatory changes are considered.

Based on the results of the research, recommendations were developed for improving the budgeting process at innovative enterprises to increase their investment attractiveness and stimulate the growth of investment activity.

Ключові слова: *бюджетування, інноваційне підприємство, інвестиційна активність, конкурентоспроможність.*

Keywords: *budgeting, innovative enterprise, investment activity, competitiveness.*

Постановка проблеми. Розвиток інноваційних підприємств є ключовим фактором економічного зростання та підвищення конкурентоспроможності будь-якої країни, зокрема України. Особливо це важливо в умовах глобальних економічних викликів, таких як економічні кризи, пандемії, кліматичні зміни та геополітична нестабільність, які вимагають від національних економік адаптації й упровадження інноваційних рішень. Для України з її специфічними економічними умовами, з огляду на нестабільний фінансовий сектор, високий рівень корупції та необхідність структурних реформ, розвиток інновацій є украй необхідним для забезпечення стабільного економічного зростання.

У сучасних умовах процес бюджетування та його вплив на інвестиційну активність цих підприємств залишається недостатньо вивченим

й ефективно реалізованим. Відсутність чітких механізмів бюджетного планування та розподілу ресурсів призводить до неефективного використання коштів, що обмежує можливості для інноваційного розвитку. Це зі свого боку спричиняє низьку інвестиційну активність й обмежений доступ до фінансових ресурсів, критичних для підтримки інноваційних підприємств.

На глобальному рівні інноваційні підприємства є драйверами економічного зростання, створюючи нові робочі місця, сприяючи технологічному прогресу та підвищуючи конкурентоспроможність на міжнародних ринках. Для України, яка прагне інтегруватися у світову економіку й залучити міжнародні інвестиції, розвиток інноваційних підприємств має стати пріоритетом. Це вимагає комплексного підходу до бюджетування, у якому важливу роль відіграють державна підтримка, сприятливе регуляторне середовище й доступ до фінансових ресурсів.

З огляду на викладене, дослідження динаміки бюджетування і його впливу на інвестиційну активність інноваційних підприємств в Україні є надзвичайно актуальним. Це дає змогу виявити основні перешкоди на шляху до ефективного використання ресурсів і розробити рекомендації для їх подолання, що в кінцевому результаті сприятиме економічному зростанню і підвищенню конкурентоспроможності країни на світовій арені.

До проблем, що потребують нагального вирішення, належать такі:

1. Недостатня кількість досліджень щодо впливу бюджетування на інвестиційну активність. В Україні відсутні комплексні дослідження, у яких детально проаналізовано взаємозв'язок між динамікою бюджетування й інвестиційною активністю інноваційних підприємств. Наявні дослідження часто мають обмежений обсяг і не враховують всієї складності та багатофакторності цього процесу. Наприклад, дослідження, проведені окремими аналітичними центрами, зазвичай фокусуються лише на загальних показниках бюджетного фінансування, не розглядаючи специфіку інноваційних секторів.

2. Неефективність процесу бюджетування. Значна кількість інноваційних підприємств зіштовхуються з проблемами під час бюджетування, ураховуючи неточності в прогнозуванні витрат і доходів, недостатню гнучкість бюджетів, а також відсутність адаптації до змін ринкових умов. Наприклад, компанія «УкрІнновація» у 2021 році зіштовхнулася з проблемою переоцінки очікуваних доходів від нового продукту, що призвело до суттєвих фінансових труднощів і необхідності скоротити персонал [13].

3. Перешкоди на шляху залучення інвестицій. Високий рівень ризику, пов'язаний з інноваційними проектами, недосконалість нормативно-правової бази, відсутність достатніх гарантій для інвесторів і низький рівень довіри до фінансових інструментів інноваційних підприємств створюють значні бар'єри для залучення інвестицій. Так, у 2023 році кілька стартапів у сфері ІТ не змогли залучити іноземні інвестиції через відсутність правової захищеності їхньої інтелектуальної власності [14].

Низький рівень фінансової грамотності й кваліфікації управлінського персоналу. Керівний склад багатьох інноваційних підприємств має обмежені знання і досвід у сфері фінансового планування та бюджетування, що негативно впливає на його здатність ефективно управляти фінансовими ресурсами та залучати інвестиції. Наприклад, опитування, проведене у 2023 році серед керівників українських стартапів, показало, що лише 30% з них мають формальну освіту у сфері фінансів, що значно ускладнює процес бюджетування та залучення інвестицій [14].

Вирішення зазначених проблем має важливе значення для забезпечення стійкого розвитку інноваційного сектору в Україні. Ефективне бюджетування та залучення інвестицій можуть значно покращити фінансове становище інноваційних підприємств, стимулювати їх розвиток, підвищити конкурентоспроможність на національному та міжнародному ринках, а також сприяти загальному економічному зростанню країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз літератури щодо бюджетування та його впливу на інвестиційну активність інноваційних підприємств в Україні вказує на наявність значної кількості досліджень, виконаних як українськими, так і закордонними науковцями. Сучасні методики бюджетування, такі як Zero-Based Budgeting (ZBB) та Beyond Budgeting, указують на важливість забезпечення фінансової стабільності інноваційних підприємств [1].

Zero-Based Budgeting (ZBB) передбачає, що кожен бюджетний період розпочинається з «нуля», і всі витрати мають бути обґрунтовані заново. Цей підхід сприяє більш ефективному розподілу ресурсів, адже кожен витратний елемент підлягає ретельному аналізу й перевірці на необхідність. Для інноваційних підприємств в Україні цей метод може бути корисним, оскільки дає змогу уникнути нераціональних витрат і зосередитися на фінансуванні найбільш перспективних проєктів. Однак, упровадження ZBB в українських умовах стикається з викликами, пов'язаними з низьким рівнем фінансової грамотності та браком досвіду у сфері фінансового планування.

Beyond Budgeting пропонує відмову від традиційного фіксованого бюджетування на користь більш гнучкого підходу, який краще адаптується до змінних умов ринку. Ця модель передбачає децентралізацію фінансових рішень і стимулює автономію менеджерів, що може підвищити швидкість й ефективність прийняття рішень. У контексті українських інноваційних підприємств, які часто працюють в умовах нестабільності та швидких змін, використання Beyond Budgeting може сприяти більш гнучкому та динамічному управлінню фінансовими ресурсами. Проте, упровадження цієї методики вимагає значних організаційних змін і перебудови корпоративної культури, що може бути складним завданням для багатьох українських підприємств.

Інша група дослідників указує на переваги інтегрованого бюджетування, яке дає змогу підприємствам краще узгоджувати свої короткострокові й довгострокові фінансові плани [2]. Це особливо важливо

для інноваційних підприємств, де стратегічне планування відіграє ключову роль у забезпеченні стійкого розвитку. Наприклад, інтегроване бюджетування може допомогти узгодити фінансові плани з етапами розробки нових продуктів, що підвищує ефективність використання ресурсів.

У дослідженнях, присвячених специфічним викликам українських інноваційних підприємств, часто вказується на недостатність фінансових ресурсів і проблеми з доступом до зовнішнього фінансування як основні бар'єри для розвитку [3]. Такі проблеми часто пов'язані з високим рівнем ризиків і невизначеності, що характерно для інноваційних проектів. В Україні ці бар'єри ще більше ускладнюються через нестабільність економічної ситуації та недостатню підтримку з боку держави.

Дослідження впливу бюджетування на інвестиційну активність у високотехнологічних галузях показують, що ефективне бюджетування сприяє залученню інвестицій за рахунок підвищення довіри інвесторів до фінансової прозорості підприємства. Чітке й прозоре бюджетування дає змогу стартапам краще позиціонувати себе перед потенційними інвесторами, що є критичним фактором для залучення капіталу [4].

Нарешті, важливо враховувати специфіку інвестиційної активності інноваційних підприємств в Україні [5]. Через високий рівень невизначеності та ризиків, українські підприємства потребують більш гнучких підходів до бюджетування, що дає змогу швидко реагувати на зміни ринкових умов і забезпечувати стійке фінансове становище.

Отже, застосування сучасних методик бюджетування має значний потенціал для підвищення ефективності розподілу ресурсів інноваційних підприємств в Україні. Однак, для досягнення бажаних результатів необхідно адаптувати ці методики до місцевих умов і забезпечити належну підготовку управлінського персоналу.

Під час огляду літератури виявлено кілька ключових сфер, у яких дослідження або не проводилися, або мають суттєві протиріччя між

результатами різних науковців. Це вказує на необхідність провести подальші досліджень для заповнення цих прогалів і покращити розуміння, як впливає бюджетування на інвестиційну активність інноваційних підприємств в Україні. Зокрема, це такі напрями як:

- вплив цифровізації на бюджетування інноваційних підприємств. Незважаючи на те, що технологічний прогрес значно впливає на всі аспекти управління підприємством, вплив цифровізації та використання значних даних у процесах бюджетування інноваційних підприємств недостатньо досліджено. Відсутність конкретних досліджень у цій сфері створює значний пробіл у розумінні того, як сучасні технології можуть оптимізувати процес бюджетування та сприяти підвищенню інвестиційної привабливості;

- дослідження впливу політичних й економічних ризиків на бюджетування інноваційних підприємств в Україні також є обмеженими. Ураховуючи нестабільність політичного й економічного середовища в країні, аналіз цих факторів може надати цінну інформацію для підприємств щодо адаптації їх фінансових стратегій в умовах змін.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою цього дослідження є проведення комплексного аналізу динаміки бюджетування та її впливу на інвестиційну активність інноваційних підприємств в Україні, визначення ключових факторів, що впливають на цей процес, і розробка рекомендацій для підвищення ефективності бюджетування і стимулювання інвестиційної активності.

Відповідно до поставленої мети визначено такі завдання дослідження:

1. Дослідити сучасний стан бюджетування інноваційних підприємств в Україні, визначити основні тенденції та проблеми.
2. Проаналізувати вплив динаміки бюджетування на інвестиційну активність інноваційних підприємств, зокрема визначити взаємозв'язок між змінами в бюджетуванні й обсягом залучених інвестицій.
3. Виявити ключові фактори, що впливають на ефективність бюджетування й інвестиційну активність інноваційних підприємств, а також

визначити бар'єри, які перешкоджають ефективному фінансовому плануванню.

4. Розробити рекомендації щодо вдосконалення процесу бюджетування на інноваційних підприємствах для підвищення їх інвестиційної привабливості й стимулювання зростання інвестиційної активності.

Виконання цих завдань дасть змогу розробити науково обґрунтовані рекомендації, що сприятимуть підвищенню ефективності бюджетування й активізації інвестиційного процесу на інноваційних підприємствах України.

Матеріали та методи. Для досягнення мети дослідження застосовано такі методи:

- аналіз літератури – здійснено огляд наукової літератури для ідентифікації основних теорій і моделей бюджетування, які можуть бути застосовані до інноваційних підприємств в Україні;

- статистичний аналіз – здійснено кількісний аналіз даних, отриманих з офіційної статистики та фінансових звітів, для визначення залежності між практиками бюджетування та рівнем інвестиційної активності;

- порівняльний аналіз – здійснено порівняння бюджетних практик інноваційних підприємств України із закордонними аналогами для визначення найкращих практик і можливостей їх адаптації до українських умов.

Виклад основного матеріалу дослідження. Українська економіка залишається вразливою до зовнішніх і внутрішніх потрясінь, які створюють значну невизначеність для бізнес-середовища. До них належать політична нестабільність, економічні санкції, коливання валютних курсів і непередбачувані зміни в законодавстві. У такому контексті інноваційним підприємствам складно планувати свої бюджети на довгостроковій основі, оскільки вони змушені постійно адаптуватися до змінних умов.

Україна неодноразово стикалася з політичною нестабільністю, яка безпосередньо впливає на економічний клімат країни. Наприклад, події

Євромайдану у 2013-2014 роках і наступні зміни урядів призвели до невизначеності в бізнес-середовищі. Інноваційні підприємства, які залежать від стабільних умов для розвитку своїх проєктів, були вимушені переглядати свої плани й стратегії через політичні ризики.

Від 2014 року Україна стикається з економічними санкціями, уведеними Російською Федерацією у відповідь на санкції Заходу проти Росії. Ці санкції обмежили доступ українських підприємств до російського ринку та ресурсів. Наприклад, виробники високотехнологічного обладнання, які орієнтувалися на експорт до Росії, вимушені були шукати нові ринки збуту й адаптувати свої бюджетні плани до нових умов.

Значні коливання валютних курсів, зокрема різке падіння курсу гривні під час економічної кризи 2022-2023 років, серйозно вплинули на фінансові плани багатьох підприємств. Інноваційні компанії, які імпортують комплектуючі або технології, відчули значне зростання витрат, що вимагало термінового коригування бюджетів і пошуку додаткових фінансових ресурсів.

Доступ до фінансових ресурсів для інноваційних підприємств в Україні обмежений. Банківське кредитування часто недоступне через високі процентні ставки та жорсткі вимоги до заставного майна. Венчурний капітал й альтернативні форми фінансування, такі як краудфандинг, ще не набули достатнього розвитку. Внаслідок чого підприємства вимушені покладатися на внутрішні ресурси або державні гранти, що не завжди забезпечує необхідний рівень фінансування для реалізації інноваційних проєктів.

Значна кількість інноваційних підприємств стикаються з проблемою недостатньої фінансової грамотності серед свого управлінського персоналу. Недостатнє розуміння сучасних методик бюджетування та фінансового планування призводить до неточностей у прогнозуванні витрат і доходів, неефективного використання фінансових ресурсів й уповільнення процесу прийняття рішень. Це зі свого боку знижує загальну фінансову стабільність підприємств та їх здатність залучати інвестиції.

Саме тому важливе значення мають ініціативи та програми, спрямовані на підвищення компетенцій управлінців у цій сфері. Нариклад, Ініціатива «Інвестмент» спрямована на підтримку стартапів й інноваційних підприємств шляхом надання консультацій і навчання з фінансового планування. Ментори з досвідом у сфері фінансів допомагають підприємцям розробляти ефективні фінансові стратегії та залучати інвестиції [15].

Значна кількість підприємств використовують застарілі методики бюджетування, які не враховують специфіку інноваційної діяльності та швидкі зміни на ринку. Відсутність сучасних інструментів й інтегрованих систем управління фінансами ускладнює процес бюджетування, знижуючи його ефективність і точність. Застарілі підходи не дають підприємствам оперативно реагувати на зміни й адаптувати свої фінансові плани до нових умов.

Напрями впливу бюджетування на інвестиційну активність інноваційних підприємств узагальнено на рисунку 1.

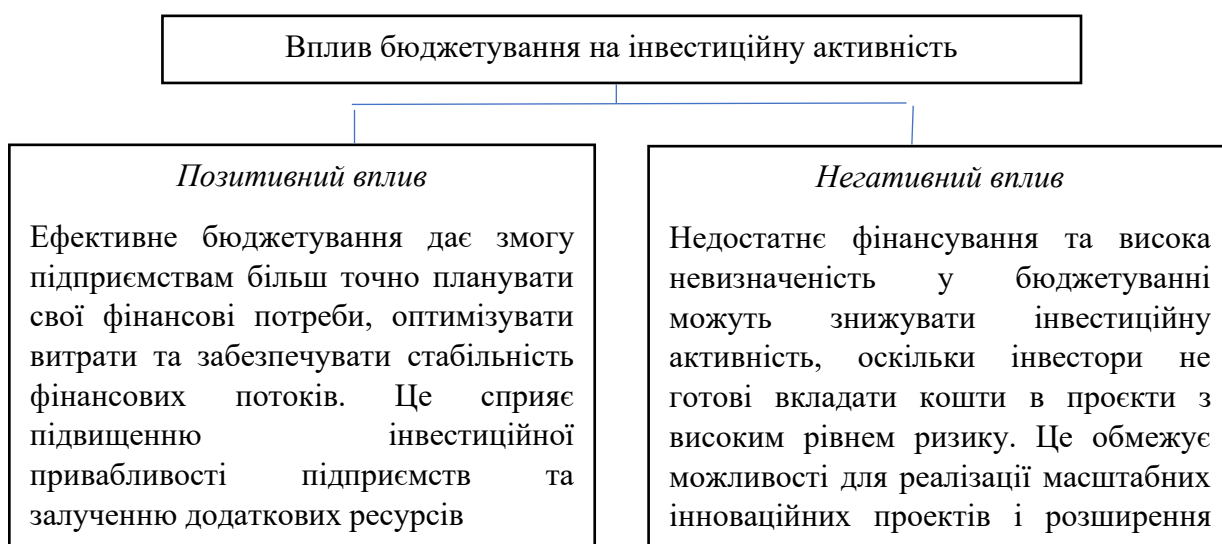

Рис. 1. Вплив бюджетування на інвестиційну активність

Джерело: складено автором на основі [1-4]

Для глибшого розуміння сучасного стану бюджетування інноваційних підприємств в Україні необхідно проаналізувати відповідні дані, виявити

основні проблеми, а також оцінити їх вплив на інвестиційну активність (табл. 1).

Таблиця 1. Динаміка бюджетування інноваційних підприємств в Україні

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхилення	
				абс.	відн.
Витрати на дослідження та розробки, млрд грн	8,3	8,9	9,7	1,4	16,9
Відхилення від прогнозних показників, %	20	18	15	-5	25,0
Частка підприємств, що використовують сучасні методики	20	23	29	9	45,0
Частка підприємств, що зазначили високі ризики	70	64	85	15	21,4

Джерело: складено автором на основі [9-11]

Аналіз показує, що до основних тенденцій в бюджетуванні інноваційних підприємств належить зростання витрат на дослідження і розробки, збільшення частки венчурного капіталу у структурі фінансування. Проте, ці позитивні тенденції супроводжуються значними проблемами, такими як недостатнє фінансування, високі операційні витрати, низька точність прогнозів і використання застарілих методик бюджетування. Вирішення цих проблем є критично важливим для підвищення інвестиційної активності та забезпечення стійкого розвитку інноваційних підприємств в Україні.

Фінансування є ключовим фактором розвитку інноваційних підприємств. У сучасних умовах глобалізації й інтенсивної конкуренції на ринках доступ до різноманітних джерел фінансування стає критично важливим для підтримки інноваційної діяльності.

Україна, прагнучи розвивати власний інноваційний потенціал, зіштовхується з низкою викликів у сфері фінансування інноваційних підприємств. Різноманітність джерел фінансування від власних коштів підприємств до венчурного капіталу й іноземних інвестицій визначає рівень і напрям розвитку інноваційної активності.

У наступній таблиці показано зміну структури джерел фінансування інноваційних підприємств в Україні за період з 2021 по 2023 роки. Аналіз цих даних дає змогу виявити основні тенденції, що впливають на інвестиційну активність інноваційних підприємств, а також оцінити їхній потенціал для подальшого розвитку.

Таблиця 2. Джерела фінансування інноваційних підприємств в Україні у 2021-2023 рр., %

Джерела фінансування	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхилення	
				абс.	відн.
Власні кошти	45%	41%	40%	-5	11,1
Державні гранти	25%	28%	20%	-5	20,0
Венчурний капітал	5%	3%	8%	3	160
Банківські кредити	18%	16%	17%	-1	5,6
Іноземні інвестиції	7%	10%	15%	8	1,1

Джерело: складено автором на основі [9-11]

Згідно з даними таблиці структура фінансування інноваційних підприємств в Україні змінюється, зокрема зростає частка венчурного капіталу й іноземних інвестицій. Це може бути ознакою зростаючої довіри до інноваційного сектору України з боку зовнішніх інвесторів. Водночас зменшення частки власних коштів і державних грантів може свідчити про необхідність покращення умов для залучення внутрішнього фінансування та державної підтримки.

Частка власних коштів, які використовуються для фінансування інноваційних підприємств, зменшується з року в рік. Це може свідчити про збільшення залежності підприємств від зовнішніх джерел фінансування.

Отже, інвестиційна активність інноваційних підприємств залежить від багатьох факторів, які можуть як стимулювати, так і стримувати інвестування в нові проєкти. До основних чинників, що впливають на інвестиційну активність, належать економічні умови, державна політика, доступ до фінансових ресурсів, рівень розвитку інфраструктури, наявність кваліфікованого персоналу, а також корпоративна культура й управлінські практики. Більш детальну інформацію про основні тенденції бюджетування

інноваційних підприємств в Україні та їх вплив на інвестиційну активність останніх наведено в Таблиці 3.

Таблиця 3. Основні тенденції бюджетування інноваційних підприємств в Україні та їх вплив на інвестиційну активність

Аспект бюджетування	Основні тенденції	Виявлені проблеми	Причини	Вплив на інвестиційну активність
Витрати на R&D	Зростання витрат на дослідження та розробки	Недостатнє фінансування	Обмежений доступ до кредитів, недостатність державної підтримки	Обмежує можливості для інновацій і розширення ринків
Джерела фінансування	Зростання частки венчурного капіталу	Недостатній розвиток альтернативних джерел фінансування	Відсутність інфраструктури для венчурного капіталу, низька довіра інвесторів	Знижує загальну інвестиційну привабливість підприємств
Структура витрат	Велика частка витрат на зарплати та обладнання	Високі операційні витрати	Високі ціни на матеріали та послуги, неефективне управління витратами	Зменшує доступні ресурси для інвестування в нові проекти
Прогнозування бюджетів	Висока невизначеність у прогнозах	Низька точність прогнозів	Довгий цикл розробки продуктів, зміни в законодавстві	Ускладнює залучення інвесторів через непередбачуваність результатів
Методики бюджетування	Використання традиційних методик	Низька гнучкість бюджетів	Відсутність сучасних інструментів і систем управління	Знижує адаптивність до змін на ринку, уповільнює процес прийняття рішень
Ризики та невизначеність	Високий рівень ризиків	Нестабільність економічного середовища	Політична нестабільність, економічні коливання	Знижує рівень інвестиційної активності через високі ризики

Джерело: складено автором на основі [5-8; 12]

Визначення й аналіз ключових факторів, що впливають на інвестиційну активність, дають змогу зрозуміти, які умови необхідні для стимулювання інвестицій в інноваційні підприємства. Успішні практики країн-лідерів у сфері інновацій зазначають, що поєднання стабільних економічних умов, державної підтримки, доступу до фінансових ресурсів, розвиненої інфраструктури, наявності кваліфікованого персоналу й інноваційної

корпоративної культури створюють сприятливе середовище для розвитку інновацій. Водночас приклади неуспішних практик указують на важливість подолання бюрократичних перешкод, покращення доступу до фінансування і створення стабільного економічного середовища (табл. 4).

Таблиця 4. Приклади успішних і неуспішних практик країн у сфері інновацій

Успішні практики	Неуспішні практики
<i>Ізраїль.</i> Розвинена система венчурного капіталу та державні програми підтримки стартапів зробили Ізраїль однією з провідних країн у сфері інновацій. Високий рівень інвестиційної активності дав змогу створити численні успішні компанії, такі як Mobileye та Waze	<i>Італія.</i> Незважаючи на потенціал, італійські інноваційні підприємства часто стикаються з бюрократичними перешкодами та недостатнім доступом до венчурного капіталу. Це обмежує їхню інвестиційну активність і сповільнює розвиток
<i>США (Кремнієва долина).</i> Унікальна екосистема, що поєднує науково-дослідні інститути, венчурні фонди й технологічні компанії, сприяє високому рівню інноваційної діяльності та залученню інвестицій. Це дало змогу створити технологічних гігантів, таких як Google, Apple та Facebook	<i>Греція.</i> Економічна криза та політична нестабільність негативно вплинули на інноваційний сектор. Недостатнє фінансування та відсутність підтримки з боку держави призвели до зниження інвестиційної активності та втрати потенціалу
<i>Німеччина.</i> Активна державна підтримка інновацій через програми фінансування та науково-дослідні інститути зробила Німеччину лідером у багатьох технологічних сферах. Інноваційні підприємства отримують значну підтримку з боку держави, що сприяє їхньому розвитку	<i>Україна.</i> Незважаючи на наявність програм державної підтримки, інноваційні підприємства часто стикаються з проблемами фінансування, бюрократичними перешкодами та недостатньою інфраструктурою. Це обмежує їхню здатність залучати інвестиції та реалізовувати інноваційні проєкти

Джерело: складено автором на основі [4-7]

При цьому інноваційні підприємства використовують різноманітні стратегії для залучення фінансування. Серед них можна виділити: краудфандинг, державні гранти, венчурний капітал, інкубатори й акселератори, а також корпоративні венчурні програми. Ось деякі з найбільш ефективних підходів з конкретними прикладами.

Petcube – український стартап, що розробив пристрій для дистанційного спостереження за домашніми тваринами. Компанія використала платформу Kickstarter для залучення фінансування й успішно зібрала

понад

250,000 доларів США від тисячі інвесторів з усього світу. Завдяки краудфандингу «Petcube» змогли не лише отримати необхідні кошти, але й знайти своїх перших клієнтів й отримати зворотній зв'язок [16].

Grammarly – український стартап, який розробляє інструмент для перевірки граматики та стилю письма. Компанія залучила понад 110 мільйонів доларів США від венчурних фондів таких як General Catalyst та IVP. Завдяки цим інвестиціям Grammarly змогли масштабувати свій бізнес і вийти на міжнародні ринки [17].

Отже, аналіз взаємозв'язку між бюджетуванням й інвестиційною активністю показує, що ефективне фінансове планування є ключовим фактором успіху інноваційних підприємств. Високий рівень прозорості, контроль й управління ризиками, а також стратегічний підхід до розподілу ресурсів сприяють підвищенню інвестиційної активності. Успішні приклади підприємств, які використовують ці принципи, указують на важливість бюджетування для залучення інвестицій і розвитку інноваційної діяльності. Натомість відсутність чіткого бюджетування і невміння адаптувати фінансові стратегії до змін на ринку можуть призвести до втрати конкурентоспроможності та зниження інвестиційної активності.

Висновки та перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. За результатами проведеного дослідження можна зробити такі висновки.

Бюджетування є ключовим елементом управління фінансами інноваційних підприємств, оскільки воно визначає розподіл ресурсів і пріоритети інвестицій. У контексті економічного зростання та розвитку інноваційної діяльності важливо дослідити, як процес бюджетування впливає на інвестиційну активність підприємств. Розуміння цього взаємозв'язку дасть змогу ефективніше планувати та керувати фінансовими ресурсами, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності й стійкості підприємств.

Процес бюджетування передбачає детальне планування фінансових витрат і доходів на певний період. Це дає змогу підприємствам чітко визначати, які проєкти й інвестиції будуть пріоритетними. Чітке планування

й ефективний розподіл ресурсів можуть значно підвищити інвестиційну активність, оскільки підприємства мають чітке уявлення про наявні фінансові можливості та ризики.

Бюджетування також містить механізми контролю й оцінки ефективності використання ресурсів. Регулярний моніторинг виконання бюджету дає змогу підприємствам вчасно виявляти відхилення від плану й коригувати стратегію інвестування. Це сприяє більш раціональному використанню фінансових ресурсів і підвищенню ефективності інвестиційної діяльності.

Процес бюджетування забезпечує прозорість фінансової діяльності підприємства, що є важливим фактором для залучення зовнішніх інвесторів. Чітка й зрозуміла звітність про фінансовий стан і плани підприємства підвищує довіру інвесторів і сприяє залученню додаткових інвестицій.

До бюджетування належить аналіз й управління фінансовими ризиками, що є невід'ємною частиною інвестиційної діяльності. Підприємства, які ефективно керують ризиками, мають більшу можливість залучати інвестиції й успішно реалізовувати інноваційні проєкти.

Ефективне бюджетування сприяє реалізації стратегічних цілей підприємства, забезпечуючи фінансування ключових інноваційних проєктів. Стратегічний підхід до бюджетування дає змогу підприємствам не лише підтримувати поточну діяльність, але й інвестувати в перспективні напрями розвитку, що підвищує їхню конкурентоспроможність на ринку.

Отримані результати мають практичне значення для керівників інноваційних підприємств, фінансових аналітиків й інвесторів. Використання сучасних методик бюджетування дасть змогу підвищити фінансову стабільність підприємств і сприяти їхньому стратегічному розвитку. Застосування рекомендацій з підвищення фінансової грамотності управлінського персоналу й упровадження гнучких підходів до бюджетування може значно покращити інвестиційну привабливість підприємств.

Майбутні дослідження можуть бути спрямовані на детальніше вивчення того, як цифровізація впливає на процеси бюджетування і фінансового планування в інноваційних підприємствах. Також важливо дослідити вплив політичних й економічних ризиків на бюджетування в умовах нестабільності, характерної для України. Поширення досліджень на малий і середній бізнеси й аналіз довгострокових наслідків упровадження сучасних методик бюджетування також є перспективними напрямками для подальших наукових розробок.

Література

1. Akolo A. O., Mulili B., Kiboi A. Effects of strategic planning on performance of small and medium enterprises: The case of SMEs in Nairobi. *Journal of Strategic Management*. 2018. Vol. 2, No. 4. P. 65-84.
2. Ostaev G. Y., Kotlyachkov O. V., Markovina E. V., Kravchenko N. A., Mironova M. V., Nekrasova E. V., Konina E. A., Alexandrova E. V. Integrated budgeting at agricultural enterprises: functionality and management decision making. *Amazonia Investiga*. 2019. Vol. 8, No. 22. P. 593–601.
3. Ванькович Д., Кульчицький М. Стратегічні орієнтири фінансового забезпечення розвитку малого інноваційного підприємництва в Україні. *Світ фінансів*. 2019. Том 3, № 60. С. 53-64.
4. Savostina O. V., Volkova M. A. Development of theoretical and methodological foundations of operational budgeting of industrial enterprises' production activities. *Economics and Management: problems, solutions*. 2018. Vol. 4, No. 3. P. 106-110.
5. Thomas M., Tantri Y., Semerdanta P. Financial planning framework of business startup as advisory and service provider of tire industry machine. *RJ OAS*. 2019. Vol. 12, No. 96. P. 219-228.
6. Чаплінський В. Р. Інноваційна активність в Україні, тенденції та перспективи розвитку. *Ефективна економіка*. 2020. № 12. URL:

http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2020/102.pdf (дата звернення: 28.06.2024).

7. Aoun D., Hendieh J., Nakfour S. The curse of limited growth among Lebanese microfinance institutions. *Enterprise Development & Microfinance*. 2019. Vol. 30, No. 3. P. 174–188.

8. Bukh P. N., Svanholt A. K. Empowering middle managers in social services using management control systems. *Journal of Public Budgeting, Accounting & Financial Management*. 2020. Vol. 32, No. 2. P. 267–289.

9. Державна служба статистики України: офіційний сайт. URL: www.ukrstat.gov.ua (дата звернення: 28.06.2024).

10. Міністерство економіки України: офіційний сайт. URL: www.me.gov.ua (дата звернення: 28.06.2024).

11. Інститут економічних досліджень та політичних консультацій: офіційний сайт. URL: www.ier.com.ua (дата звернення: 28.06.2024).

12. Zhuk O., Hoi N. Tax policy formation in the context of European integration processes. *Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*. 2023. Vol. 10, No. 2. P. 69–76. DOI: <https://doi.org/10.15330/jpnu.10.2.69-76>.

13. ТОВ «НОДП «УКРІННОВАЦІЯ». URL: https://youcontrol.com.ua/catalog/company_details/39479562/ (дата звернення: 28.06.2024).

14. Як розвиваються стартапи в Україні в умовах війни? Спеціальне дослідження Gradus Research для Web Summit 2023. Листопад 2023. URL: <https://gradus.app/ru/open-reports/ukrainian-startups-feel-more-optimistic-compared-traditional-businesses/> (дата звернення: 28.06.2024).

15. Ініціатива «Інвестмент». URL: <http://surl.li/wpfdq> (дата звернення: 28.06.2024).

16. Некрасов В. Кішка в інтернеті, або Історія найвідомішого стартапу України. *Економічна правда*. 24 листопада 2017. URL:

<https://www.epravda.com.ua/publications/2017/11/24/631520/> (дата звернення: 28.06.2024).

17. Український стартап Grammarly підкорює світ. Державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності» (УІІВ). URL: <https://iii.ua/uk/ukrayinskiy-startap-grammarly-pidkoryuie-svit> (дата звернення: 28.06.2024).

References

1. Akolo, A. O., Mulili, B., and Kiboi, A. (2018), “Effects of strategic planning on performance of small and medium enterprises: The case of SMEs in Nairobi”, *Journal of Strategic Management*, vol. 2, no. 4, pp. 65–84.
2. Ostaev, G. Y., Kotlyachkov, O. V., Markovina, E. V., Kravchenko, N. A., Mironova, M. V., Nekrasova, E. V., Konina, E. A., and Alexandrova, E. V. (2019), “Integrated budgeting at agricultural enterprises: functionality and management decision making”, *Amazonia Investiga*, vol. 8, no. 22, pp. 593–601.
3. Vankovych, D. and Kulchytskyi, M. (2019), “Strategic guidelines for financial support of the development of small innovative entrepreneurship in Ukraine”, *Svit finansiv*, vol. 3, no. 60, pp. 53–64.
4. Savostina, O. V., and Volkova, M. A. (2018), “Development of theoretical and methodological foundations of operational budgeting of industrial enterprises' production activities”, *Economics and Management: problems, solutions*, vol. 4, no. 3, pp. 106–110.
5. Thomas, M., Tantri, Y., and Semerdanta, P. (2019), “Financial planning framework of business startup as advisory and service provider of tire industry machine”, *RJ OAS*, vol. 12, no. 96, pp. 219–228.
6. Chaplinskyi, V. R. (2020), “Innovative activity in Ukraine, trends and development prospects”, *Efektivna ekonomika*, vol. 12, available at: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2020/102.pdf (accessed: 28.06.2024).
7. Aoun, D., Hendieh, J., and Nakfour, S. (2019), “The curse of limited growth among Lebanese microfinance institutions”, *Enterprise Development & Microfinance*, vol. 30, no. 3, pp. 174–188.

8. Bukh, P. N., and Svanholt, A. K. (2020), “Empowering middle managers in social services using management control systems”, *Journal of Public Budgeting, Accounting & Financial Management*, vol. 32, no. 2, pp. 267–289.
9. The official site of State Statistics Service of Ukraine (2024), available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (Accessed 28 June 2024).
10. The official site of Ministry of Economy of Ukraine: official site (2024), available at: <http://www.me.gov.ua> (Accessed 28 June 2024).
11. The official site of Institute for Economic Research and Policy Consulting (2024), available at: <http://www.ier.com.ua> (Accessed 28 June 2024).
12. Zhuk, O. and Hoi, N. (2023), “Tax policy formation in the context of European integration processes”, *Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*, vol. 10, no. 2, pp. 69–76, available at: <https://doi.org/10.15330/jpnu.10.2.69-76> (Accessed 28 June 2024).
13. TOV “NODP “UKRINNOVATSIIA” (2024), available at: https://youcontrol.com.ua/catalog/company_details/39479562/ (Accessed 28 June 2024).
14. Gradus Research (2023), “How are startups developing in Ukraine during the war? Special study for Web Summit 2023”, available at: <https://gradus.app/ru/open-reports/ukrainian-startups-feel-more-optimistic-compared-traditional-businesses/> (Accessed 28 June 2024).
15. Initiative “Investment” (2024), available at: <http://surl.li/wpfdfq> (Accessed 28 June 2024).
16. Nekrasov, V. (2017), “A cat on the internet, or the story of the most famous startup in Ukraine”, *Ekonomichna pravda*, [Online], available at: <https://www.epravda.com.ua/publications/2017/11/24/631520/> (Accessed 28 June 2024).
17. State Enterprise “Ukrainian Institute of Intellectual Property” (UIIV) (2024), “Ukrainian startup Grammarly conquers the world”, available at: <https://iii.ua/uk/ukrayinskiy-startap-grammarly-pidkoryuie-svit> (Accessed 28 June 2024).